

UNIVERSITAT DE BARCELONA

SOLEMNE INVESTIDURA DE
DOCTORA HONORIS CAUSA

A LA Sra.

Victoria de los Ángeles

*Discurs de Presentació
pel Professor*

Oriol Martorell

23 de Desembre de 1987

UNIVERSITAT DE BARCELONA

SOLEMNE INVESTIDURA DE
DOCTORA HONORIS CAUSA
A LA Sra.

Victoria de los Ángeles

Discurs de Presentació
pel Professor
Oriol Martorell

23 de Desembre de 1987

PROTOCOL DE L'ACTE

Examiné de la Société Scientifique de Los Angeles
à la Session Générale du 1900

1. Que l'Assemblée, à l'issue de ses travaux de la 1re Session de la Société Scientifique de Los Angeles.

PROTOCOL DE L'ACTE

2. Que l'Assemblée, à l'issue de ses travaux de la 1re Session de la Société Scientifique de Los Angeles.

3. Que l'Assemblée, à l'issue de ses travaux de la 1re Session de la Société Scientifique de Los Angeles.

4. Que l'Assemblée, à l'issue de ses travaux de la 1re Session de la Société Scientifique de Los Angeles.

5. Que l'Assemblée, à l'issue de ses travaux de la 1re Session de la Société Scientifique de Los Angeles.

6. Que l'Assemblée, à l'issue de ses travaux de la 1re Session de la Société Scientifique de Los Angeles.

7. Que l'Assemblée, à l'issue de ses travaux de la 1re Session de la Société Scientifique de Los Angeles.

PROTOCOL DE L'ACTE

Investidura de la Senyora Victoria de los Angeles com a Doctora «Honoris Causa»

1. Cant d'entrada, a càrrec de les corals de les Facultats de Biologia i Geologia.
2. El Rector Dr. Josep M. Bricall explica l'objectiu de la sessió acadèmica d'avui.
3. El Rector dóna la paraula a la Secretària General, Dra. Encarna Roca.
4. La Secretària General llegeix les Actes del nomenament de Doctora *Honoris Causa* a favor de la Senyora Victoria de los Angeles.
5. El Rector invita el Dr. Salvador Claramunt, Degà de la Facultat de Geografia i Història, i el Catedràtic Padri, Dr. Oriol Martorell, a anar a cercar la Doctoranda i acompanyar-la fins al Paraninf.
6. El Rector dóna la benvinguda a la Senyora Victoria de los Angeles, la qual s'asseu al lloc que li ha estat reservat.
7. El Catedràtic Padri, Dr. Oriol Martorell, llegeix el discurs en el qual presenta els mèrits de la seva patrocinada.

8. La Senyora Victoria de los Angeles és acompanyada a l'entrada pel Dr. Salvador Claramunt i el Catedràtic Padri Dr. Oriol Martorell.
9. Intervenció de la Senyora Victoria de los Angeles.
10. Acabada la intervenció, el Catedràtic Padri, Dr. Oriol Martorell, espera la Senyora Victoria de los Angeles al peu de l'estrada i l'acompanya al seu lloc.
11. S'acosten cap a la Presidència: la Senyora Victoria de los Angeles, el Dr. Salvador Claramunt i el Dr. Oriol Martorell.
12. El Rector diu:
«Per la Junta de Govern de la Universitat de Barcelona, a proposta de la Facultat de Geografia i Història, heu estat nomenada Doctora *Honoris Causa* en testimoniatge i reconeixença dels vostres rellevants mèrits.»
13. El Rector pronuncia la fórmula d'investidura:
«En virtut de l'autoritat que m'ha estat conferida, us faig lliurament d'aquest títol i —com a símbol— de la birreta llorejada, antiquíssim i venerat distintiu del magisteri. Porteu-la com a corona dels vostres mereixements i estudis.

Rebeu l'anell que l'antiguitat tenia el costum de lliurar, en aquesta venerada cerimònia, com a emblema del privilegi de signar i segellar els dictàmens, consultes i censure escaients a la vostra ciència i professió. Rebeu també aquests guants blancs, símbol de la puresa, que han de servir les vostres mans, signes, uns i altres, de la distinció de la vostra categoria.

Perquè us heu incorporat en aquesta Universitat rebeu ara, en nom del seu Claustre, l'abraçada de fraternitat dels qui s'honren i es congratulen d'ésser els vostres germans i companys.»

14. La nova Doctora s'asseu entre el Dr. Salvador Claramunt i el Dr. Oriol Martorell.
15. El Rector felicita la nova Doctora.
16. Cant de l'Himne «Gaudeamus Igitur» per tots els assistents a l'acte.

DISCURS DE PRESENTACIÓ
PEL
PROFESSOR ORIOL MARTORELL

Magnífic i Excel·lentíssim Senyor Rector,
excel·lentíssimes autoritats,
professors i alumnes,
senyores i senyors,
amics tots.

*... l'art de Victòria dels Angels pertany
a la més alta jerarquia de la interpretació
musical...
... em sento orgullós de ser català com
ella...*

PAU CASALS

Aquestes lapidàries i concises paraules que el gran Pau Casals va dedicar a Victòria dels Angels em sembla que són el millor pòrtic imaginable a la protocol·lària i cordialíssima presentació que avui tinc la responsabilitat i l'honor immensos de pronunciar en l'acte de concessió del títol de Doctora *Honoris Causa* de la nostra Universitat a l'exímia soprano que, després dels anys d'infantesa i primera joventut viscuts en aquesta casa (i subratllo, ja d'entrada, la paraula *casa*), ha recorregut i recorre encara el món sencer fent constantment el do de les seves personalíssimes i inconfusibles recreacions als auditoris més diversos.

Paraules lapidàries i concises que, sense necessitat de cap altra consideració, ja justificarien per si soles l'acord pres per la nostra Junta de Govern a petició del Departament d'Història de l'Art. Paraules lapidàries i concises que uneixen dos noms preclars de la nostra

cultura musical que en un parell d'ocasions ja històriques van actuar junts a Puerto Rico, refugi hivernenc dels últims anys del cèlebre violoncellista; una d'elles, que podríem considerar dins d'una normalitat força freqüent, amb Pau Casals dirigint l'orquestra que acompanyava Victòria dels Àngels, i una altra, rarament compartida per cap solista, amb Pau Casals assegut davant del piano i acompanyant personalment la veu de la nostra soprano en uns *lieder* de Brahms. I unes paraules lapidàries i concises que anaven destinades a qui aquesta tarda fa la seva entrada solemne a les files de la gran família acadèmica universitària i que van ser dites —detall no massa difós— per una persona, Pau Casals, que precisament n'era un dels seus membres, ja que si bé no va arribar a celebrar-se amb tota l'oficialitat i protocol necessaris l'acte reglamentari de la concessió del seu Doctorat *Honoris Causa*, aquesta dignitat li va ser proposada en l'última sessió plenària del Patronat de l'aleshores Universitat Autònoma de Barcelona del dia 20 de desembre de 1938, i un mes més tard, un parell de dies abans de la caiguda de Barcelona en mans de l'exèrcit invasor franquista, se li va fer efectiva en una senzilla i emotivíssima cerimònia, amb el rerafons sonor, tan poc musical!, de les explosions dels criminals bombardeigs que assolaven tràgicament la nostra ciutat. Però d'aquell acte no se n'ha trobat la documentació escrita i només ens n'ha arribat el testimoni oral d'alguns dels seus protagonistes.

Entre aquella insòlita i singular cerimònia, quasi íntima i viscuda en moments tensament dramàtics, i la gran i festiva solemnitat pública de la d'avui, també en una altra ocasió no gaire llunyana —tot just fa vuit anys— la nostra Universitat es va veure altament honorada amb l'ingrés d'un nou Doctor *Honoris Causa* procedent del món de la música: em refereixo, quasi ni caldria recordar-ho, al tan enyorat Frederic Mompou, desaparegut per sempre del nostre costat encara no fa sis mesos i que també havia testimoniats sovint

la seva admiració envers Victòria dels Angels escrivint, per exemple, que era *una artista d'excepció, que el seu art és refinat i purificat fins a la quinta essència per la força de la seva profunda qualitat humana* i, també lapidàriament, afirmant *sóc un dels seus admiradors incondicionals*.

I si bé he evocat aquest fet i aquest nom amb la intenció d'introduir en el meu parlament unes molt breus consideracions i reflexions sobre el tema de la creació i de la recreació musicals, abans voldria dir que la veu i la sensibilitat de Victòria dels Angels ha estat i continua essent encara un constant i magnífic vehicle que ens permet de fruir, en condicions immillorables, de la bellesa despallada i immaterial de les personalíssimes melodies mompouianes, i que va ser precisament ella qui en aquella efemèride tan essencial i tan recordada del seu primer autèntic concert públic, el 1944 i al Palau de la Música Catalana, va estrenar la cançó que s'ha convertit en la més difosa i estimada de totes les del catàleg de Frederic Mompou: «Damunt de tu, només les flors», admirable pòrtic del cicle (completat anys més tard) del «Combat del somni», compost sobre uns suggerents poemes de Josep Janés, i que dintre de ben poc podrem escoltar una vegada més gràcies a l'art exquisit de Victòria dels Angels.

A part del cas autènticament fora de sèrie de Pau Casals (fins i tot excepcional, i esperem que irrepetible!, en el normal procés de tramitació i de concessió del seu Doctorat *Honoris Causa*), pot semblar que els dos honorífics Doctorats postbèl·lics de la nostra Universitat procedents del camp musical —Frederic Mompou i Victòria dels Angels— presentin mèrits que no pertanyen al mateix capítol d'aquest vast camp mencionat. El primer, Frederic Mompou, lligat amb el capítol de la creació, o sigui, amb aquell que acostuma a ocupar, en l'ànim de molts, el grau més alt de l'activitat musical. I en el segon cas, en el de Victòria dels

Angels, amb el d'aquell tan sovint controvertit i diferentment avaluat de la interpretació musical. Però independentment de la importància que cadascú de nosaltres pugui donar a aquest segon capítol —i jo em situo entre els molts que li'n donen moltíssima—, d'allò que no hi ha cap dubte és que l'obra musical, el fruit madur de la força creadora del compositor, no més viu de veritat a través de la versió que ens en doni un intèrpret que adquireix, així, un protagonisme que el col·loca en un pla d'imprescindible col·laboració amb la ment creadora. En aquest sentit, potser no hi ha cap altre llenguatge artístic (amb l'excepció quasi única del cas més o menys comparable de l'art dramàtic) en el qual l'obra creadora necessiti de manera tan absoluta un vehicle extern a ella que ens el faci arribar, un vehicle que serveixi d'intermediari entre el creador i el destinatari de la seva obra: l'oient, en aquest cas.

No crec que calgui, ara i aquí, insistir més sobre aquest fet tan bàsic i diferencial, però sí que voldria afegir que només en ocasions molt comptades i concretes l'intèrpret arriba a superar el seu paper de mer i neutre transmissor i es col·loca en un pla d'autèntic recreador de l'obra escollida unint, en un equilibri difícilment explicable i molt rarament assolit, la seva pròpia personalitat amb la de l'autor. I en aquestes rares ocasions ja no sabem ben bé què ens captiva més, si l'obra en si mateixa (la creació) o la manera com ens la transmet l'intèrpret (la recreació), i molt en especial si aquest intèrpret és un cantant, ja que no podem oblidar que la tan íntima connexió esmentada entre el creador i l'intèrpret encara és molt més forta en el cas dels cantants, en els quals l'instrument és el seu propi cos i la seva pròpia personalitat i que, per tant, no depenen de res més que no sigui ells mateixos, sinó de la qualitat natural de la seva veu, de la manera com han sabut treballar-la i anar-la perfeccionant, i del domini i mestratge amb els quals saben utilitzar-la i posar-la al servei del concepte expressiu que tenen de l'obra interpretada, i que en qualsevol moment donat, co-

muniquen i fan arribar a qui l'escolta. D'altra banda, encara caldria subratllar la importància enorme que té l'anterior frase *en qualsevol moment*, ja que un dels grans atractius de l'existència real de l'obra musical és que cada interpretació i cada recreació són essencialment irrepetibles i poden estar influïdes pels més diversos factors personals i ambientals que, en cada cas, li donen una estimulació fisonomia pròpia i única que fa que fins i tot els millors i més actuals sistemes electroacústics de perpetuar-los, no siguin capços de superar mai la màgia i la força del moment fugisser i efímer durant el qual donem vida sonora a la callada i com adormida creació musical, i que, com a màxim, només assoleixin la freda i inalterable perfecció material comparable a la més meravellosa fotografia estàtica d'una realitat dinàmica o a l'enganyadora sensació de vitalitat i de real mobilitat d'unes imatges filmiques. I ja per acabar aquestes breus consideracions i reflexions —que creia del tot imprescindibles en parlar de l'art de Victòria dels Angels—, també voldria destacar que aquest poder de recreació, sempre present en totes les interpretacions de Victòria dels Angels, és un dels grans secrets del seu triomf inqüestionable, del triomf inqüestionable que li ha permès de conquerir pacíficament els més inaccessibles cims de la interpretació musical i de quedar-s'hi anys i anys a través d'una carrera feliçment activa encara i que s'ha anat prolongant per espai d'una durada no gens freqüent en el món de la lírica.

* * *

Tal com ja he dit no fa pas gaire, l'inici de la carrera professional de Victòria dels Angels té el seu autèntic punt de partida el dia 19 de maig de 1944 en el mencionat recital al Palau de la Música Catalana, amb un programa que reflectia a la perfecció l'interès, el bon gust i la lúcida intel·ligència que sempre més tin-

dran les seves actuacions *liederistiques*, i que en gran part és fruit dels contactes —als quals em referiré més endavant— amb Josep M. Lamaña i el grup «Ars Musicae». Un punt de partida, però, al qual d'immediat cal sumar dues altres molt pròximes aparicions davant del públic de la seva Barcelona natal i que completen de manera inequívoca, i ja des dels inicis de la seva projecció pública, el panorama dels gèneres que, fins avui dia, més han atret la seva atenció: una, un mes més tard i al mateix local del Palau de la Música Catalana, amb la «Missa de la Coronació» de Mozart i amb Àngel Colomer i el seu Orfeó Laudate; i l'altra, l'esperada i triomfal presentació al Gran Teatre del Liceu, el 13 de gener de 1945, encarnant el tan musical i humaníssim paper de la Comtessa de «Les noces de Fígaro», també de Mozart.

Cenyint-nos només a aquesta fulgorant i estellar carrera professional que s'allarga des de la dècada dels quaranta fins a quasi la dels noranta, o sigui, deixant ara momentàniament de banda, de l'etapa anterior, l'ambient i la vida familiar i escolar dels anys infantils, els primers passos acadèmics i formatius en el camp de la música, i alguns precedents en l'àmbit de la interpretació (presidits, el 1941, per una «Bohème» pucciniana al Teatre Tívoli, conseqüència d'haver resultat guanyadora en un popular concurs radiofònic), intentar de resumir-la en unes breus i concises línies seria una tasca no massa difícil però sí molt feixuga i àrida per a qui hagués de llegir-la o escoltar-la. D'altra banda, en demanar-li que fos ella personalment qui m'ajudés a subratllar-ne les etapes i efemèrides més sobresortints, va respondre'm —amb una sinceríssima actitud que l'honra moltíssim— que totes les actuacions, siguin quins siguin els seus marcs o condicions, són igualment importants i exigeixen de l'artista que ho és de debò el mateix alt grau de responsabilitat i de respecte per la música que interpreta i per l'auditori que pugui escoltar-la; només, davant de la meua insistència, va condescendir a precisar-ne una de sola: el

debut, el 1961 i en el paper de l'Elisabeth del «Tannhäuser» wagnerià, en el *sancta sanctorum* del *Festpielhaus* de Bayreuth.

Però malgrat els evidents riscos anunciats i malgrat el mateix parer de Victòria dels Angels, considero del tot necessari deixar constància, encara que només sigui amb unes fredes enumeracions, d'unes quantes dates i d'uns quants noms. D'unes quantes dates i d'uns quants noms que forçosament s'hauran de referir, sobretot, als primers decennis de la seva carrera, ja que a partir d'un cert moment —quan pràcticament tot el món ja s'ha rendit als seus peus i quan, també, les noves responsabilitats maternals van anar, de mica en mica i voluntàriament, retenint-la més i més a la seva casa de Pedralbes— les concretes referències no farien sinó reiterar i repetir ciutats i països, títols i autors, directors i orquestres, cantants i pianistes, etc., però no ens parlarien de la lluita constant i infatigable per aprofundir en el domini de la veu, per identificar-se cada dia més i més amb tota classe de llenguatges i estils musicals, i per la persecució d'uns ideals de perfecció que tothom —menys la pròpia Victòria dels Angels, extremadament crítica amb ella mateixa— considerava ja plenament assolits.

Encara en la dècada dels quaranta, destaquen l'obtenció, el 1947 i per votació unànime del Jurat, del Primer Gran Premi del tan prestigiós Concurs Internacional de Ginebra; un any més tard, l'importantíssim contracte d'exclusiva amb una de les més poderoses empreses discogràfiques mundials, la britànica EMI, amb la qual, des d'aleshores, arribarà a enregistrar una llarga vintena d'àlbums d'òperes completes i una quarantena de discos del més variat repertori concertístic, molts d'ells guardonats amb el «Grand Prix du Disque» o amb el «Grammy Nomination Award» nord-americà, i tots plegats coronats, el 1980, amb el «Disc d'Or» en haver superat la xifra de cinc milions d'exemplars venuts; i ja l'any 1949, els primers grans,

èxits internacionals, als països escandinaus, a la *Sala Gaveau* de París, a diversos coliseus centre i sud-americans i, finalment —somniat colofó—, a *La Scala* milanesa i a l'*Accademia Santa Cecilia* romana.

De la dècada següent, la dels anys cinquanta, em limitaré a destacar la presentació al *Covent Garden* londinenc, la triomfal entrada als Estats Units (al *Carnegie Hall* i al mític *Metropolitan* novaiorquesos), el debut a l'òpera parisenca precisament amb el «Faust» de Gounod (una de les més franceses de totes les òperes franceses), els primers recitals a les terres germàniques (coratjosament i intencionadament centrats en els més representatius *lieder* romàntics), etc., i a traduir i reproduir —no m'he sabut resistir a la temptació— una de les meves aleshores habituals crítiques a «El Correo Catalán»; és del 1955 i després de l'expressiu títol «*Madama Butterfly*», amb *Victòria dels Angels* cantant *insuperable* i actriu magnífica, deia: *Davant d'una sala totalment plena d'un públic aplegat al Liceu amb l'únic desig d'assistir a la seva reaparició, la gran cantant barcelonina Victòria dels Angels va obtenir un èxit clamorós i triomfal. Però, això no obstant, em veig obligat a afirmar rotundament que malgrat les càlides i sostingudes ovacions que han subratllat la seva actuació al final de cada acte i, fins i tot, durant el transcurs de l'obra, m'han semblat pàl·lides comparades amb les que Victòria dels Angels mereixia. Les mereixia, en primer lloc, per la seva sola presència en l'escenari del nostre teatre després de tants anys d'absència i dels apoteòsics èxits recollits arreu del món; i les mereixia per la seva meravellosa interpretació durant els tres actes de la popular obra de Puccini. Meravellosa interpretació —cantant d'insuperable qualitat vocal i de tècnica completíssima, i actriu íntimament compenetrada amb el seu rol i amb grans facultats dramàtiques—, que potser no va penetrar prou en l'ànim dels assistents degut, precisament, a les seves més peculiars essències; Victòria dels Angels, temperament veritablement musical, no va buscar mai amb insincers efectismes l'es-*

pontani aplaudiment dels amants del bel canto, sinó que va dir el seu paper amb continguda emoció i fraseig exquisit. A la qualitat de la seva veu, a la seva perfectíssima afinació, i als seus tènues pianíssims, és difícil de trobar un paral·lel comparable; tenen personalitat i categoria indiscutibles..., i després d'alguns comentaris globals i particulars, acabava dient: Finalment, i sense por de repetir-me, torno a afirmar la impressió profunda i enorme que va causar-me, tal com esperava i desitjava, la insuperable Victòria dels Àngels, autèntica glòria de la nostra música.

I de la dècada dels seixanta, iniciada amb l'esmentada i importantíssima primera participació als Festivals Wagner de Bayreuth i amb una atapeïda agenda que la feia viatjar pel món sencer, des de la vella Europa (amb el tan anhelat debut vienès) fins a les llunyanes i exòtiques terres del Japó, d'Austràlia o de Nova Zelanda, una efemèride sobresurt, per molts motius, per damunt de totes les altres: l'estrena mundial, el 1961, de l'«Atlàntida» de Verdaguer i Manuel de Falla al Gran Teatre del Liceu i a la Cadis nadiua del compositor andalús, juntament amb el baríton Raimon Torres, la Capella Clàssica Polifònica, el Cor Madrigal, la Coral Sant Jordi i l'Orquestra Municipal de Barcelona, sensacionalment i patèticament dirigits —en les seves tres darreres actuacions públiques— per un Eduard Toldrà ja greument ferit per la cruel malaltia que no trigaria a emportar-se'l. Victòria dels Àngels i Eduard Toldrà havien col·laborat en diferents ocasions, dins i fora de les nostres fronteres, i la gran i personalíssima musicalitat de cadascun d'ells dos es fonia en una de sola i assolía resultats d'elevadíssim nivell. Però estic segur que Victòria dels Àngels, com tots els qui vàrem tenir la sort immensa de conèixer-lo, no solament en recordarà aquests aspectes artístics i professionals, sinó que, al costat d'ells i amb tanta o major força, també en recordarà la petjada inesborrable de la seva generosa i captivadora humanitat i la noblesa i bondat del seu esperit.

Aquestes resumides notes anteriors, que ja havia anunciat que no arribarien a les etapes més properes, poden donar l'enganyosa impressió que el marc bàsic de les activitats professionals de Victòria dels Angels va ser el dels grans teatres d'òpera i el seu repertori específic; un repertori que ens portaria des de les principals heroïnes dels primerencs Monteverdi i Purcell fins a les més recents de Debussy, Strauss o Falla, passant —naturalment— per les de Händel, Pergolesi, Mozart, Beethoven, Rossini, Wagner, Verdi, Gounod, Bizet, Puccini, etc. I, en canvi, un estudi una mica més atent i aprofundit ens faria veure que l'autèntic marc on l'art més exquisit i sensible de Victòria dels Angels s'ha pogut manifestar amb total puresa i sinceritat ha estat sobretot el dels recitals *liederistics* i el de les mil·lors pàgines simfònico-vocals de tots els temps. Fins i tot s'ha pogut afirmar que una de les més grans aportacions de Victòria dels Angels a l'ambient operístic ha estat —juntament amb la qualitat extraordinària de la seva veu càlidament vellutada i tan rica de timbres i ressonàncies, i juntament amb la seva vital identificació amb els personatges protagonitzats— el seu constant afany de traslladar-hi l'esperit de puresa i de perfecció que és consubstancial al món dels *lieder*. I el feliç resultat final és que, en els dos camps —el teatral i el merament musical—, Victòria dels Angels ha assolit cotes d'uns nivells rarament abastables, fins al punt de poder dir, amb paraules d'Antoni Ros-Marbà, que *la seva veu, d'incomparable bellesa, i la seva musicalitat natural de primeríssima qualitat no solament li han fet un lloc entre els grans cantants de tota la història, sinó que han fet de les seves interpretacions veritables punts de referència per a les generacions futures...*

* * *

Molt conscientment, i malgrat un episdic però intencionat subratllat inicial i malgrat algunes lleus referències accidentals, pràcticament encara no he es-

mentat la tan coneguda, íntima i profunda vinculació de Victòria dels Angels amb la nostra Universitat i, més en concret, amb aquest seu edifici central. I no he volgut fer-ho per no donar en cap moment la impressió que uns sentiments molt nobles però aliens als criteris estrictament acadèmics podien haver influït en una decisió —l'atorgament del Doctorat *Honoris Causa*— que només ha estat presa en funció d'uns altíssims i totalment indiscutibles mereixements artístics i culturals. Però aclarit aquest punt, no puc deixar de dir, immediatament, que tant per a la Universitat com per a Victòria dels Angels aquesta vinculació de caràcter familiar és quelcom de molt fort i en cap cas negligible.

Per a la Universitat, perquè se sent noblement orgullosa i molt honrada en veure com Victòria dels Angels torna amb tota pompa i solemnitat i gràcies als internacionalment reconeguts mèrits de la seva carrera professional a la casa que durant vint-i-cinc anys va ser la seva, i en recordar que aquesta actual exímia soprano i admirada ambaixadora universal del nostre geni artístic és filla d'aquell popular bidell, Bernardo López, a qui tots els professors i estudiants d'aleshores tractàvem amb amistosa cordialitat, a qui sense el més petit accent pejoratiu tots coneixíem amb un afectuós sobrenom, i a qui encara avui ens sembla veure al Liceu —molt justificadament estarrufat i satisfet— els dies d'actuació de la seva filla.

I per a Victòria dels Angels —i tal com ella mateixa em deia no fa pas gaires dies—, perquè la magnificència d'aquest retorn a la seva casa és com si tanqués un llarg però passatger parèntesi i establís un pont suntuós amb un estimadíssim i modest passat, i li fes despertar vells records mai oblidats del tot però potser sí un xic endormiscats sota el pes feixuc d'una vida tan agitadament plena i tan envaïda d'esdeveniments de tot ordre —joiosos i tristos— i de relleu molt per damunt de la normalitat quotidiana; d'una vida, però, que sempre ha trobat *bàlsam i repòs* —són paraules

textuals de Victòria dels Àngels— en el goig inenarrable de poder recrear, en olor de multituds en les sales de concerts i en els teatres lírics o en la recollida intimat domèstica, les seves més estimades melodies.

Uns vells records que li fan parlar amorosament —amb els ulls plens de viva lluminositat només de tant en tant velada amb algun malencònic espurneig— de les primeres cançons escoltades dels llavis de la seva mare, dels jocs amb els germans Carmen i José, de les sortides i festes familiars, de la descoberta d'uns nous horitzons en els ambients del Grup Escolar Milà i Fontanals —on, de molt petita, ja va aprendre uns *lieder* de Schubert— i de les Colònies d'Estiu (recordem-nos d'aquell esplèndid moment de la pedagogia catalana!), etc., i, sobretot, d'aquest gran edifici que en la quieta solitud dels dies de festa ella veia com un llegendari castell de fades, amb les seves majestuoses escalinates, amb la immensitat dels seus espais de romàntic regust medievalista, amb els inacabables passadissos i corredors, amb la policromia refulgent d'aquest Paraninfo, amb les acollidores arcades dels dos claustres, amb els racons misteriosos i recòndits (font inexhaurible de sorprenents troballes i també d'intranquil·litzadores i impenetrables ombres), i amb l'exuberant vegetació del bosc encantat i màgic dels seus jardins plens de l'entremaliada piuladissa dels ocells.

Ja més endavant, dos records essencials es sobreposen: el terrorífic dels bombardeigs durant la guerra (que de l'assolellat àtic on vivien els van obligar a refugiar-se, juntament amb dues altres famílies de subalterns de la casa, en uns foscos soterranis on les úniques separacions físiques entre uns i altres eren unes improvisades cortines), i el de l'apassionant i alligadora experiència de fer sentir la seva veu en totes i cadascuna de les ressonants aules i sales de la Universitat, que tant li va servir tècnicament (i potser quasi sense adonar-se'n gaire) per aprendre a escoltar-se i a corregir-se, per trobar en cada nova situació el so més apro-

piat i més adient, i per potenciar i perfeccionar determinats timbres i colors.

Encara en l'etapa del domicili universitari (de fet, no el va deixar fins al moment de fundar una nova família) hi ha dos fets de capital importància per a la seva projecció futura.

Un d'ells són els estudis al Conservatori del Liceu i, en particular, els cursats amb la professora mallorquina Dolors Frau, que en sentir-la per primera vegada va quedar meravellada de la sorprenent i innata bona impostació de la veu de Victòria dels Angels, que sense forçar-la gens ni mica va anar-la orientant perquè ella sola anés descobrint la tècnica més apropiada a les seves condicions naturals, i que va acabar d'inculcar-li el seu gran amor per l'estudi que encara avui conserva amb la mateixa passió d'aleshores (... *estudiar és una de les coses que més m'han agradat sempre en la vida... i que encara continua agradant-me...*).

L'altre és l'entrada en contacte amb la gent del grup «Ars Musicae» —integrat per cultes i distingits *amateurs* especialitzats en l'estudi i la interpretació dels repertoris pre-clàssics— i, principalment, amb el seu més entusiasta animador i promotor, l'enginyer i musicòleg Josep M. Lamaña. Aquest contacte, més enllà del rol de mecenatge que generosament van assumir durant alguns anys, va significar per a Victòria dels Angels entrar a formar part d'una nova família *espiritual*, molt diferent i allunyada dels ambients dels quals ella procedia o que havia freqüentat. I a través d'aquesta nova família espiritual, i gràcies a ella, Victòria dels Angels va ampliar moltíssim no sols els límits dels seus coneixements i cultura musicals (que ja mai més no es van circumscriure exclusivament, com en tants d'altres casos, a la problemàtica específica del cantant), sinó que els va obrir a tots els més diversos camps de l'art, de la cultura i de la sensibilitat humanes. No hi ha cap dubte que Victòria dels Angels posseïa unes inna-

tes condicions naturals que ja permetien d'entreveure el camí que després seguiria, però tampoc no hi ha cap dubte que la influència benefactora de Josep M. Lluís Mañá i de tots els components del grup «Ars Musicae» va ser un dels factors determinants que més van ajudar Victòria dels Àngels a depurar el seu gust i a donar a les seves actuacions, musicals o no, el to de senzilla i inconfusible elegància que sempre les ha definides i distingides.

* * *

Bé, tot i que els comentaris sobre els mèrits de Victòria dels Àngels i sobre la seva triomfal trajectòria artística podrien anar-se allargant indefinidament, em cal acabar i no demorar més l'esperat moment d'escoltar, potser amb una emoció més intensa que mai —tant per part d'ella com per la nostra—, la veu bellíssima de Victòria dels Àngels i les seves personalíssimes recreacions d'un programa intelligentment representatiu i significatiu.

Només voldria expressar, encara, com a cloenda d'aquesta tan atípica presentació, dues úniques idees finals.

La primera d'elles, que em sembla que em faig portaveu de tots els qui avui ens hem reunit en aquest Paraninfo i de molts que no hi són si dic que, amb aquest acte tan de justícia, la Universitat de Barcelona més que honorar Victòria dels Àngels, allò que de veritat fa és autohonorar-se ella mateixa en rebre-la, amb el grau de Doctora *Honoris Causa*, entre les files dels seus membres més distingits, i —al mateix temps— que amb aquesta distinció tan merescuda allò que de veritat fa la Universitat de Barcelona és pagar un deute que tenia pendent amb qui, sorgida del més modest dels seus estaments, ha sabut assolir, a força de treball i tenacitat i amb unànime reconeixement universal, els més alts cims de la glòria i de la celebritat musicals.

I la segona i última és que, ni que sigui ficticiament, sento una espècie de rau-rau en pensar que potser estem atorgant un Doctorat *Honoris Causa* no massa legal, ja que si bé els nostres Estatuts diuen que aquest atorgament significa el reconeixement per part de la Universitat de la vàlua del candidat en allò que pertoca, per exemple, a la seva aportació a la creació cultural i artística —condició que ningú no pot regatejar a Victòria dels Àngels—, també diuen, en un altre article del qual en transcrib més l'esperit que no pas la lletra, que no podrà ser proposat com a Doctor *Honoris Causa* ningú que ja hagi estat de la casa. ¿I qui som nosaltres per discutir a Victòria dels Àngels aquesta pertinença de ple dret a la seva casa, a la seva Universitat?

De totes maneres, només faltaria!, l'atorgament ja ha estat formalment decidit i això em permet, fent callar aquell fictici rau-rau, de felicitar-nos cordialíssimament tots els universitaris barcelonins per l'encert que hem tingut demanant a Victòria dels Àngels que acceptés d'entrar protocol·làriament a les nostres files i, sobretot, d'agrair-li a ella, tan estimada i admirada, tot el que durant tants i tants anys ens ha anat donant i encara continuarà donant-nos, a través de les seves meravelloses recreacions musicals i gràcies al prodigi de la seva veu inconfusible, per a l'enriquiment dels nostres més vius i assedegats anhels de bellesa, d'emotivitat i de perfecció.

Per molts anys!

ORIOL MARTORELL

CONCERT OFERT PER LA SENYORA

VICTORIA DE LOS ÁNGELES

PROGRAMA

I «El Romanticisme»

An Sylvia (Shakespeare)	Schubert
Die Forelle (Schubart)	Schubert
Seligkeit (Hölty)	Schubert
Wie Melodien zieth es mir (Groth)	Brahms
Der Gang zum Liebchen (tradicional Txeca)	Brahms
Vergebliches Ständchen (tradicional Renana)	Brahms

II «Mélodies»

Clair de Lune (Verlaine)	Fauré
Mandoline (Verlaine)	Fauré
L'Enamourée (Théodore de Banville)	Hahn
Quand je fus pris au Pavillon (Charles d'Orléans)	Hahn

PETITA PAUSA

III «Grans Compositors Catalans»

La Maja de Goya (Periquet)	Granados
Punto de habanera (Néstor Luján)	Montsalvatge

Damunt de tu, només les flors (Josep Janés)	Mompou
Romanç de Santa Llúcia (Josep Maria de Sagarra)	Toldrà

IV «*Cançons Tradicionals Catalanes*»

El noi de la Mare	Harm. García Morante
Els fadrins de Sant Boi	» García Morante
La Dama d'Aragó	» García Morante
Margarideta	» García Morante

Piano: Manuel GARCÍA MORANTE

An Sylvia
(Shakespeare) - Schubert

Was ist Sylvia, saget an,
dass sie die weite Flur preist?
Schön und zart seh' ich sie nah'n,
auf Himmels Gunst und Spur weist,
dass ihr alles unter than,
dass ihr alles unter than.

Ist sie schön und gut dazu?
Reiz labt wie milde Kindheit,
ihrem Aug'eilt Amor zu,
dort heilt er seine Blindheit,
und verweilt in süsster Ruh,
und verweilt in süsster Ruh.

Darum Sylvia, tön o sang,
der holden Sylvia Ehren,
jeden Reiz be siegt sie lang,
den Erde kann gewären,
Kränze ihr und Seiten klang,
Kränze ihr und Seiten klang.

Die Forelle
(Schubart) - Schubert

In einem Bächlein helle,
da schoss in froher Eil
die launische Forelle
vorüber wie ein Pfeil.

Ich stand an dem Gestade
und sah in süßter Ruh
des muntren Fischleins Bade
im klaren Bächlein zu.

Ein Fischer mit der Rute
wohl an dem Ufer stand,
und sah's mit kaltem Blute,
wie sich das Fischlein wand.

So lang dem Wasser Helle,
so dach ich, nicht gebricht
so fängt er die Forelle
mit seiner Angel nicht.

Doch endlich ward dem Diebe
die Zeit zu lang. Er macht
das Bächlein tükisch trübe
und eh ich es gedacht,

so zuckte seine Rute,
das Fischlein zappelt dran,
und ich mit regem Blute
sah die Betrogne an.

Seligkeit
(Hölty) - Schubert

Freuden sonder Zahl
blühn im Himmelssaal!
Engeln und Verklärten,

wie die Väter lehrten.
O, da möcht'ich sein,
und mich ewig freu'n!

Jedem lächelt traut
eine Himmelsbraut;
Harf' und Psalter klinget,
und man tanzt und singet.
O, da möcht'ich sein
und mich ewig freu'n!

Lieber bleib'ich hier,
lächelt der Liebe mir
einen Blick, der saget,
dass ich ausgeklaget.
Selig dann mit dir,
bleib'ich ewig hier!

Wie Melodien zieht es mir
(Groth) - Brahms

Wie Melodien zieht es
mir leise durch den Sinn;
wie Frühlingsblumen blüht es
und schwebt wie Duft dahin.

Doch kommt das Wort und fasst es,
und führt es vor das Aug',
wie Nebelgrau erblasst es,
und schwindet wie ein Hauch.

Und dennoch ruht im Reime
verborgen wohl ein Duft,
den mild aus stillem Keime
ein feuchtes Auge ruft.

Der Gang zum Liebchen
(Tradicional Txeca) - Johannes Brahms

Es glänzt der Mond nieder,
ich sollte doch wieder
zu meinem Liebchen,
wie mag es ihr gehn?

Ach weh, sie verzaget
und klaget und klaget,
dass sie mich nimmer
im Leben wird sehn!

Es ging der Mond unter,
ich eilte doch munter,
und eilte dass keiner
mein Liebchen entführt.

Ihr Täubchen, o girret,
ihr Lüftchen, o schwirret,
dass keiner mein Liebchen,
mein Liebchen entführt!

Vergebliches Ständchen
(Tradicional Renana) - Johannes Brahms

He:

Guten Abend, mein Schatz,
guten Abend, mein Kind,
ich komm aus Lieb' zu dir,
ach, mach mir auf die Tür.

She:

Mein' Tür ist verschlossen,
ich lass dich nicht ein,
Mütter die rät mir klug,
wärest du herein mit Fug
wärs mit mir vorbei.

He:

So kalt ist die Nacht,
so eisig der Wind,
dass mir das Herz erfriert,
mein Lieb' verlöschen wird,
öffne mir, mein Kind!

She:

Löschet dein Lieb',
lass sie löschen nur,
löschet sie immerzu!
Geh heim zu Bett, zur Ruh,
gute Nacht, mein Knab.

Clair de Lune
(Verlaine) - Fauré

Votre âme est un paysage choisi,
Que vont charmant masques et bergamasques,
Jouant du luth et dansant, et quasi
Tristes sous leurs déguisements fantasques.
Tour en chantant sur le mode mineur
L'amour vainqueur et la vie opportune,
Ils n'ont pas l'air de croire à leur bonheur,
Et leur chanson se mêle au clair de lune.
Au calme clair de lune, triste et beau,
Qui fait rêver les oiseaux dans les arbres,
Et sangloter d'extase les jets d'eau,
Les grands jets d'eau sveltes parmi les marbres.

Mandoline
(Verlaine) - Fauré

Les donneurs de sérénades
Et les belles écouteuses
Echangent des propos fades
Sous les ramures chanteuses.

C'est Tircis et c'est Aminte,
Et c'est l'éternel Clitandre,
Et c'est Damis qui pour mainte
Cruelle fait maint vers tendre.

Leurs courtes vestes de soie,
Leur longues robes à queues,
Leur elegance, leur joie,
Et leurs molles ombres bleues,

Tourbillonnent dans l'extase
D'une lune rose et grise,
Et la mandoline jase
Parmi les frissons de brise.

L'Enamourée

(Théodore de Banville) - Hahn

Ils se disent, ma colombe,
Que tu rêves, morte encore,
Sous la pierre d'une tombe;
Mais pour l'âme qui t'adore
Tu t'éveilles, ranimée,
O pensive bien aimée.

Par les blanches nuits d'étoiles,
Dans la brise qui murmure,
Je caresse tes longs voiles,
Ta mouvante chevelure,
Et tes ailes demicloses
Qui voltigent sur les roses.

O délices, je respire
Tes divines tresses blondes;
Ta voix pure, cette lyre,
Suit la vague sur les ondes
Et, suave, les effleure,
les effleure, suave,
Comme un cygne qui se pleure!

Quand je fus pris au Pavillon
(Charles d'Orléans) - Reynaldo Hahn

Quand je fus pris au pavillon
de Madame très gente et belle,
je me brûlay à la chandelle
ainsi que fait le papillon.

Je rougis comme vermillon
à la clarté d'une étincelle,
quan je fus pris au pavillon
de Madame très gente et belle.

Si j'eusse été esmerillon
ou que j'eusse eu aussi bonne aile,
je me fusse gardé de celle
qui me bailla de l'aiguillon
quan je fus pris au pavillon!

La Maja de Goya
(Periquet) - Granados

Yo no olvidaré en mi vida
de Goya la imagen gallarda y querida,
no hay hembra, ni maja o señora
que a Goya no eche de menos ahora.

Si yo hallara
quien me amara como él me amó
no envidiara yo ni anhelara
más venturas ni dichas yo.

Punto de habanera
(Néstor Luján) - X. Montsalvatge

La niña criolla pasa
con su miriñaque blanco.
¡Qué blanco!

¡Hola! crespón de tu espuma;
¡marineros contempladla!
Va mojadita de lunas
que le hacen su piel mulata.
Niña, no te quejes,
tan sólo por esta tarde.
Quisiera mandar al agua
que no se escape de pronto
de la cárcel de tu falda.
Tu cuerpo encierra esta tarde
rumor de abrirse de dalia.
Niña, no te quejes,
tu cuerpo de fruta está
dormido en fresco brocado.
Tu cintura vibra fina
con la nobleza de un látigo,
toda tu piel huele alegre
a limonal y a naranjo.
Los marineros te miran
y se te quedan mirando.
La niña criolla pasa
con su mariñaque blanco.
¡Qué blanco!

Damunt de tu, només les flors
(Josep Janés) - Mompou

Damunt de tu, només les flors.
Eren com un ofrena blanca:
la llum que daven al teu cos
mai més seria de la branca.

Tota una vida de perfum
amb el seu bes t'era donada.
Tu resplendies de la llum
per l'esguard clos atresorada.

Si hagués pogut ésser sospir de flor!
Donar-me com un llir a tu,

perquè la meva vida s'anés marcint,
s'anés marcint sobre'l teu pit.

I no saber mai més la nit
que al teu costat fora esvaïda.

Romanç de Santa Llúcia
(Josep M. de Sagarra) - Toldrà

Perquè avui és Santa Llúcia,
dia de l'any gloriós,
pel volts de la Plaça Nova
rondava amb la meva amor.

Anem tots dos a la fira,
amiga, anem-hi dejorn,
que una mica de muntanya
alegri nostra tristor.
Comprarem grapats de molsa
i una enramada d'arbós
i una blanca molinera
i una ovella i un pastor.
Ho posarem, al migdia,
dins el nostre menjador,
i abans de seure a la taula
ens ho mirarem tots dos:
que una mica de muntanya
ens faci el menjar més dolç.

Perquè avui és Santa Llúcia,
dia de l'any gloriós,
tals paraules m'acudien
quan he vist la meva amor.

El noi de la mare
(Trad. Catalana) - Harm. García Morante

Què li darem en el noi de la Mare?
Què li darem que li sàpiga bo?

Panses i figues i nous i olives,
Panses i figues i mel i mató.

Àngels del cel són els que l'embressolen,
Àngels del cel que li fan venir son,
Mentre li canten cançons d'alegria,
Cants de la glòria que no són del món.

Què li darem en el noi de la mare, etc.

Los fadrins de Sant Boi

(Trad. Catalana) - Harm. García Morante

Los fadrins de Sant Boi
molta fatxenda en gasten,
el més petit de tots
en gasta més que els altres
tra la rà,
el maco de la Laia
tra la rà.

Va vestit de vellut,
botonada de plata,
se n'ha comprat un ram,
set duros d'or costava,
tra la rà,
set duros d'or costava
tra la rà.

Quan és a mig carrer,
ja en gira els ulls enlaire,
en veu la seva amor,
sola que es pentinava
tra la rà,
sola que es pentinava,
tra la rà.

La Dama d'Aragó
(Trad. Catalana) - Harm. García Morante

A Aragó n'hi ha una Dama
que és bonica com un sol
té la cabellera rossa
li arriba fins als talons.

Ai amorosa Anna Maria
robadora de l'amor, ai amorós.

Sa mare la pentinava
amb una pinteta d'or,
sa germana els hi trenava
els cabells de dos en dos.

Ai amorosa Anna Maria
robadora de l'amor, ai amorós.

Son germà se la mirava
amb un ull tot amorós,
se la mira i se l'emporta
a la Fira d'Aragó.

Ai amorosa Anna Maria
robadora de l'amor, ai amorós.

Mentre estaven a la fira
toquen a Missa Major,
germà, germà anem a Missa
anem a Missa Major.

Ai amorosa Anna Maria, etc.

I qui és aquesta dama
que llença tal esplendor?
Filla n'és del Rei de França
germana del d'Aragó.

Ai amorosa Anna Maria, etc.

I si no us ho vôleu creure
mireu-li lo sabató
hi veureu les tres flors de França
i les Armes d'Aragó.

Ai amorosa Anna Maria, etc.

Margarideta

(Trad. Catalana) - Harm. García Morante

Margarideta lleva't dematí,
que n'és tard de matinada,
Margarideta, lleva't dematí,
que n'és tard de dematí.

Prou m'en llevaria jo,
si camiseta en tenia
prou m'en llevaria jo
però camisa no en tinc no.

Pere va a la plaça,
Pere ja l'hi compra
Pere ja l'hi porta
Pere ja és aquí.
Margarideta lleva't dematí.

Margarideta lleva't dematí
que n'és tard de matinada,
Margarideta lleva't dematí,
que n'és tard de dematí.

Prou m'en llevaria jo,
si sabatetes tenia
prou m'en llevaria jo
però sabates no en tinc no.

Pere va a la plaça
Pere ja l'hi compra
Pere ja l'hi porta
Pere ja és aquí.
Margarideta lleva't dematí.

Dipòsit digital: <http://hdl.handle.net/2445/203000>.

Aquest document està subjecte a la llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada de Creative Commons, el text de la qual està disponible a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

